

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשע"ד, 2014
מספר השאלון: 207,002103
נספח: שמות, ל"ב

ת נ "ך

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד אחת לנבחנים המשלימים ל-3 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	פרק שלא נלמד	—	32 נקודות
פרק שני	—	תורה	—	36 נקודות
פרק שלישי	—	נביאים וכתובים	—	32 נקודות
	—	סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

ד. הוראות מיוחדות: העתקה של פסוקים או של דברי הפרשן בלבד לא תתקבל כתשובה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

פרק ראשון — פרק שלא נלמד (32 נקודות)

שמות, ל"ב (נספח)

עיין בנספח, וענה על כל השאלות 1-4.

1. עיין בפסוק א' ובפירוש חזקוני.

א. (1) לפי חזקוני, מה ביקשו בני ישראל מאהרן?

(2) מה היה הנימוק לבקשתם?

ב. לפי חזקוני, מהו החטא שהעם לא חטא? ציין נימוק אחד של חזקוני לדעתו.

(6 נקודות)

2. עיין בפסוקים ב'-ד'.

א. עיין ברש"י לפסוק ב', ד"ה "באזני נשיכם".

(1) לפי רש"י, מה הייתה התכנית של אהרן?

(2) לפי רש"י, האם תכנית זו הצליחה? מדוע? בסס את דברי רש"י על פסוק ג'.

ב. (1) "וַיֵּצֵא אֹתוֹ בְּחָרָט וַיַּעֲשֶׂהוּ עֶגְלָת מִסְכָּה" (פסוק ד').

לפי רש"י, הסבר מה עשה אהרן בזהב שהביא אליו העם.

(2) הכתוב בפסוק ד' מעורר כמה קשיים. כתוב שניים מהם. היעזר בדברי רש"י לפסוק ד',

ובפירוש רשב"ם, ד"ה "אלה אלהיך ישראל אשר העלוך".

(12 נקודות)

3. עיין בפסוקים ז'-י"ג.

בפסוק י"א משה משנה את דברי ה' שנאמרו בפסוק ז'.

א. היעזר בפירוש רשב"ם לפסוק י"א, וציין שני שינויים.

ב. הסבר מדוע שינה משה את דברי ה'.

(4 נקודות)

4. א. (1) עיין בפסוק י'.

הסבר בלשונך מה הייתה התכנית של ה' בעקבות חטא העגל בנוגע לעם ובנוגע למשה.

(2) בפסוקים י"א-י"ג משה מונה שלושה טיעונים כדי לשכנע את ה' לבטל את תכניתו.

מהו הטיעון בפסוק י"א, ומהו הטיעון בפסוק י"ג?

ב. (1) עיין בפסוק י"א ובפירוש ספורנו לפסוק, והסבר בלשונך נימוק נוסף לבקשה של

משה מה'.

(2) האם הצליח משה לשכנע את ה'? בסס את דבריך על הכתוב.

(10 נקודות)

פרק שני — תורה: ספר דברים (36 נקודות)

עליך לענות על שתי שאלות (לכל שאלה — 18 נקודות).

תלמידי התכנית הרגילה — יענו על שתיים מהשאלות 5, 6, 7.
תלמידי התכנית הניסיונית — יענו על שתיים מהשאלות 8, 9, 10.

5. פרק ט"ו — דיני עבד עברי

א. עיין בפסוקים י"ב-י"ח.

רש"י (פסוק י"ב): "והרי כבר נאמר (שמות, כ"א, ב') 'כי תקנה עבד עברי' [...] אלא מפני שני דברים שנתחדשו כאן. אחד שכתוב 'או העבריה', אף היא תצא בשש [...] ועוד חידש כאן (פסוק י"ד) 'העניק תעניק'."

הסבר בלשונך את שני הדינים "שנתחדשו כאן".

ב. עיין בפסוק י"ד.

חזקוני: "מצאנך ומגרנך ומיקבך" — לחם, יין ובשר. שהרי במכרוהו בית דין הכתוב מדבר (= הפסוק מדבר על איש שבית הדין מכר לעבד), ואין לו כלום [...] ובמה יתפרנס אם לא תעניק לו?!"
ענה, לפי חזקוני —

(1) אילו מתנות צריך בעל העבד להעניק לעבד כשהוא יוצא לחופשי, ומאיזו מילה בפסוק נלמדת כל אחת מהמתנות?

(2) איזה מעשה של האיש גרם לבית הדין למכור אותו לעבד?

(3) מה הטעם של מצוות "העניק תעניק"?

6. פרק ט"ז

א. עיין בפסוק א'.

(1) מהו חודש האביב?

(2) מהי המצווה הנלמדת מן המילים "שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב"? הסבר כיצד מקיימים מצווה זו ומתי מקיימים אותה.

ב. עיין בפסוק ט'.

(1) הסבר את המילים "מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ בְּקֶמָה". מה למדו מהן חז"ל בנוגע לספירת העומר?

(2) עיין בפסוק ט'.

רבנו בחיי: "ומה שאמר 'תספר' בלשון יחיד ובמקום אחר (ויקרא, כ"ג, ט"ז) 'תספרו חמשים יום' בלשון רבים [...] שאילו נכתבה המצווה בלשון רבים ולא בלשון יחיד הייתי אומר שהמצווה אינה אמורה אלא לבית דין ואין כל אחד ואחד מ ישראל חייבין בה, לכך הוצרך הכתוב לחזור ולהזכיר בלשון יחיד".

לפי רבנו בחיי, מה ההבדל בין הציווי על ספירת העומר בספר דברים ובין הציווי

בספר ויקרא, ומה לומדים מהבדל זה?

/המשך בעמוד 4/

7. פרק ל"ג — ברכת משה לשבטים

א. (1) עיין בפסוקים ח'-י'.

איזה אירוע נרמז בפסוק ט'?

לפי פסוק י', מהו השכר שיקבל שבט לוי בשל מעורבותו באירוע זה?

(2) "וַיֵּין כִּתְּפוּ שָׁכֵן" (פסוק י"ב).

מהו המקום הנרמז במילים אלה?

ב. (1) בברכות של משה לשבטים הוא מדמה שניים מהם לאריה.

מיהם שני השבטים? הסבר את משמעות הדימוי שלהם לאריה.

(2) עיין בפסוק י"ח.

רש"י: " 'שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך' — זבולן ויששכר עשו שותפות, זבולן יושב לחוף ימים ויוצא לפרגמטיא בספינות ומשתכר, ונותן לתוך פיו של יששכר, והם יושבים ועוסקים בתורה. לפיכך הקדים זבולן ליששכר שתורתו של יששכר על ידי זבולן הייתה".

לפי רש"י, מדוע בירך משה את שבט זבולן לפני שבירך את שבט יששכר?

שים לב: שאלות 8-10 מיועדות לתלמידים שלמדו על פי התכנית הניסיונית בלבד!

"לא תוכל להתעלם"

8.

עייין בפרק כ"ב, פסוקים א'-ג'.

א. ציין שתי הלכות שלמדו חז"ל מהמילים "לא תרָאָה" [...] וְהִתְעַלְמָתָּ מֵהֶם" (פסוק א').

ב. במצוות השבת אבדה התורה מביעה דרישה מכל פרט להיות אחראי גם לפרטים אחרים בחברה.

בסס קביעה זו על סמך שתיים מההלכות שנלמדו מהמילים "עַד דִּרְשׁ אַחִיךָ אֹתוֹ... וְהִשְׁבֹּתוּ לוֹ" (פסוק ב').

ג. בחר במצווה נוספת שלמדת ביחידה זו (בנושא "לא תוכל להתעלם"), והסבר כיצד דרישת התורה לאחריות חברתית באה לידי ביטוי גם בה.

"פתח תפתח"

9.

עייין בפרק ט"ו, פסוקים א'-ו'.

א. (1) באיזו מצווה עוסקת התורה בפסוקים אלו? הסבר מתי מקיימים מצווה זו וכיצד מקיימים אותה.

(2) "שְׁמוּטָה כָּל בְּעַל מִשָּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יֵשֶׁה בְּרֵעֵהוּ" (פסוק ב').
מיהו "בְּעַל מִשָּׁה"?

ב. (1) עייין בפסוק ד'.

רש"י: "אִפְסָה כִּי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֲבִיּוֹן" – ולהלן (פסוק י"א) הוא אומר 'כי לא יחדל אביון' ".
לפי רש"י, הסבר את הסתירה בין פסוק ד' לפסוק י"א. כיצד רש"י מיישב את הסתירה?

(2) הסבר את הדמיון בין הטעם של המצווה בפסוקים א'-ו' ובין הטעם של מצוות "הענק תעניק".

/המשך בעמוד 6/

10. פרק ל"ד — מות משה

א. עיין בפסוקים א'-ג'.

רש"י (פסוק ב'): "עד הים האחרון" — [...] אל תקרי 'הים האחרון' אלא 'היום האחרון', הראהו הקב"ה כל המאורעות שעתידין ליארע לישראל עד שיחיו המתים".

רמב"ן (פסוקים א'-ג'): "ויראהו ה' את כל הארץ" — כל ארץ-ישראל אשר מעבר לירדן [...] והזכיר 'עד דן' — שהוא סוף התחום [...] והזכיר 'אפרים ומנשה' שהיו בצפונה של ארץ-ישראל, ו'ארץ יהודה' שהיא בדרומה [...] והכלל שהראהו כל נחלת ישראל".

מה הראה ה' למשה לפי רש"י, ומה הראה ה' למשה לפי רמב"ן?

ב. עיין בפסוקים ה'-י"ב.

רש"י (פסוק ה'): "וימת שם משה" — אפשר משה מת וכתב 'וימת שם משה'? אלא עד כאן כתב משה, מכאן ואילך כתב יהושע. רבי מאיר אומר: [...] הקב"ה אומר ומשה כותב בדמיו".

(1) הסבר בלשונך את השאלה של רש"י.

(2) הסבר את שתי התשובות שרש"י מביא בפירושו לשאלה זו.

(3) "ומפני מה לא נודע קבורתו של משה? כדי שלא יהו ישראל הולכין ומניחין שם בית המקדש ומזבחים ומקטרים שם. וכדי שלא יטמאו אומות העולם את קברו בפסיליהם ובתועבותיהם". (מדרש לקח טוב לדברים, פרשת "וזאת הברכה", דף ס"ח, עמ' א')

לפי המדרש, מדוע מקום קבורתו של משה אינו ידוע? כתוב בלשונך שתי סיבות.

פרק שלישי — נביאים וכתובים (32 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 11-13 (לכל שאלה — 16 נקודות).

11. שמואל א, פרק כ"ד

א. עיין בפסוקים ח'-ט"ו.

באילו כינויים דוד מכנה את עצמו, ובאילו כינויים הוא מכנה את שאול? מה אפשר ללמוד מהכינויים האלה על דוד?

ב. עיין בפסוקים ט"ז-כ"א.

(1) באיזה כינוי שאול מכנה את דוד, ומהי תגובת שאול על ההתנהגות של דוד?

(2) מה אפשר ללמוד מהשימוש של שאול בכינוי זה על היחס שלו כלפי דוד?

ג. עיין בפסוק י"ג.

מצודת דוד: "מרשעים יצא רשע" — רצה לומר, כל דבר תקלה ורשע בא על ידי רשעים, וכן תומת אתה ביד רשעים וידי לא תהיה בך".

לפי מצודת דוד, כיצד הביטוי "מרשעים יצא רשע" מסביר את ההתנהגות של דוד כלפי שאול?

12. ישעיהו, פרק מ"ד

א. (1) עיין בפסוקים ג'-ד'.

הסבר את הדימוי שבדברי הנביא.

(2) הסבר מהי המציאות הרוחנית המתוארת בפסוק ה'.

ב. עיין בפסוקים י"ב-י"ז.

(1) מה המשותף למילים "קו", "שָׁרֵד", "מְקַצְעוֹת", "מְחוּגָה", הנזכרות בפסוק י"ג?

(2) הסבר בלשונך את פסוק ט"ו.

כיצד התיאורים בפסוק זה מבטאים לעג כלפי עובדי עבודה זרה?

13. ישעיהו, פרק נ"ח

- א. (1) "לְמָה צָמְנוּ וְלֹא רָאִיתָ" (פסוק ג').
עיין בפסוקים ג'-ה', והסבר את תשובת הנביא על שאלת העם.
(2) עיין בפסוקים ו'-י'.
צטט והסבר שלוש מהדרישות שהנביא דורש מהעם כדי שה' ייענה לתפילותיהם.
- ב. עיין בפסוקים י"ג-י"ד.
(1) צטט והסבר שתיים מהלכות השבת הנלמדות מפסוק י"ג.
(2) הסבר למה יזכה עם ישראל אם ישמור את השבת, על פי פסוק י"ד.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח – שמות ל"ב

א וַיֵּרָא הָעָם כִּי-בָשַׁשׁ מֹשֶׁה לְרֹדֶת מִן הָהָר וַיִּקְהַל הָעָם עַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ: ב וַיֹּאמֶר אֶלֶהֱם אֶהֱרֹן פִּרְקוּ נִזְמֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשִׁיכֶם בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְהָבִיאוּ אֵלָי: ג וַיִּתְּפְּרוּ כָל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזֹּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיָּבִיאוּ אֶל אֶהֱרֹן: ד וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיַּצַּר אֹתוֹ בַּחֶרֶט וַיַּעֲשֶׂהוּ עֲגֹל מִסִּכָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ה וַיֵּרָא אֶהֱרֹן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לִפְנֵי וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וַיֹּאמֶר חַג לַה' מָחָר: ו וַיִּשְׁכְּמוּ מִמַּחֲרָת וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּגְשׁוּ שְׁלָמִים וַיָּשֶׁב הָעָם לְאֹכַל וְשָׁתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֲקָם: ז וַיַּדְבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר רַד כִּי שָׁחַת עַמְּךָ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ח סְרוּ מִהֵר מִן-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָם עֲשׂוּ לָהֶם עֲגֹל מִסִּכָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה רְאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם קָשָׁה עֲרָף הוּא: י וַעֲתָה הִנֵּיחָה לִי וַיַּחֲרֹ אִפִּי בָהֶם וְאֹכְלָם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָהּ. לָגוֹי גְּדוֹל: יא וַיַּחֲלֵ מֹשֶׁה אֶת-פָּנָיו ה' אֶל-לִקְיוֹ וַיֹּאמֶר לָמָּה ה' יַחֲרֹה אִפְּךָ בְּעַמְּךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גְּדוֹל וּבְכֹד חֲזָקָה: יב לָמָּה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר בְּרָעָה הוֹצֵאתָ אֹתָם מִמִּצְרַיִם וְלֵאמֹר אֲתָם בְּהָרִים וּלְכַלְתֶּם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה שׁוֹב מִחֲרֹן אִפְּךָ. וְהִנֵּחָם עַל-הָרָעָה לַעֲמֹךְ: יג זָכֹר לְאֲבֹרָתָם לִיצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ. וְתַדְבֵּר אֶלֶהֱם אֲרֹכָה אֶת יָרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל-הָאֶרֶץ תִּזְאֵת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי. אֲתָן לְזֹרְעֶכֶם וַיַּחֲלוּ לַעֲלֹם: יד וַיִּנָּחֶם ה' עַל-הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לַעֲמֹךְ.

עומד לפניך בשעת כעסך, קל וחומר לכיסא של רגל אחת!

אשר נשבעת להם בך - לא נשבעת להם בדבר שהוא כלה, לא בשמים ולא בארץ לא בהרים ולא בגבעות, אלא בך, שאתה קיים ושבועתך קיימת לעולם.

רשב"ם

(א) **אשר ילכו לפנינו** - כעין תרפים העשויות במכשפות שיגידו צורכיהם.
(ד) **ויצר אותו בחרט** - הזהב לקח מיד כל אחד, וקיבץ אותו, וקשר את כולם בבגד, עד שעשו דפוס של חומר ושל שעווה בדרך המתכין, ועשו בו צורת עגל והשליכו הזהב בתוכו ונעשה עגל.

אלה אלהיך ישראל אשר העלוך - וכי שוטים היו שלא היו יודעים שעגל זה שנולד היום לא העלם ממצרים? כל עובדי עבודת כוכבים יודעים שא-לוקינו בשמים ברא את העולם, אך בזה היו טועים, שהתרפים יש בהם רוח טומאה כמו הנביאים שיש בהם רוח הקדש, וסבורים שהעגל שהיה מדבר ברוח הטומאה כאילו היה מדבר ברוח הקדש של מעלה, ולכך אומרים: אלה אלהיך ישראל אשר העלוך - כלומר רוח הקדש יש בו וכאילו רוח הקדש הולך לפנינו.

(יא) **עמך אשר הוצאת** - עמך ולא עמי.

אשר הוצאת - ולא אני העליתי אלא אתה.

(יב) **למה יאמרו** - עשה למען שמך שלא יתחלל.

ספורנו

(ד) **אלה אלהיך ישראל** - אלה יהיו אצלך "אלהים", שתתפלל אליהם בכל צרכך, ואותם תעבד להשיג חפצך.

(ה) **חג לה' מחר** - ולא תערכבו שמחתו באל אחר.

(ט) **והנה עם קשה ערף הוא** - גיד ברזל ערפם ולא יפנו לשמע דברי שום מורה צדק, באפן שאין תקוה שישובו בתשובה.

(יא) **למה ה' יחרה אפך בעמך** - באותם שלא חטאו בעגל.

(יג) **וכל הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו** - בדור רביעי כאמר "ודור רביעי ישובו הנח" (בראשית טו, טז), וזה לא יתקיים בזרעי בלבד עתה.

חזקוני

(א) **ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים** - לפי הפשט חלילה לאהרן שיעשה עבודת כוכבים שהיה קדוש ה' ונביא לישראל, ומצוות רבות נתנו על ידו עם משה אחיו (...) גם ישראל לא ביקשו ולא נתכוונו לעבודת כוכבים. אך משה לא אמר להם מתי ירד, גם הוא לא ידע, כי הקב"ה אמר לו: עלה אלי ההרה ושב שם עד שאתן לך לוחות הברית, והזמן לא אמר לו, וכשראו שאיחר כל כך חשבו שמת כי אין כח באדם לשהות כל כך בלא אכילה. (...) ופירוש "אלהים" שופט ודיין ומנהיג ודבר (...) כי אמרו 'כי זה משה האיש' (...) במקום משה בקשו להעמידו.

רש"י

(א) **כי בָּשַׁשׁ מֹשֶׁה** - כתרגומו: לשון איחור.

אשר ילכו לפנינו - אלוהות הרבה אינו להם.

כי זה משה האיש - כמין דמות משה הראה להם השטן, שנושאים אותו באוויר רקיע השמים.

אשר העלנו מארץ מצרים - והיה מורה לנו דרך, אשר נעלה בה, עתה צריכין אנו לאלהות, אשר ילכו לפנינו:

(ב) **באזני נשיכם** - אמר אהרן בלבו הנשים והילדים חסים על תכשיטיהן, שמא יתעכב הדבר, ובתוך כך יבוא משה, והם לא המתינו ופרקו מעל עצמן.

פרקו - לשון צווי, מגזרת פרק ליחיד. כמו בירכו, מגזרת ברכ.

(ד) **ויצר אותו בחרט** - יש לתרגמו בשני פנים: האחד, ויצר לשון קשירה, בחרט לשון סודר (...) והשני, ויצר לשון צורה, בחרט כלי אומנות הצורפין, שחורצין וחורטין בו צורות בזהב כעט סופר החורט אותיות בלוחות ופנקסין.

עגל מסכה - כיוון שהשליכו לכור, באו מכשפי ערב רב שעלו עמהם ממצרים ועשאוהו בכשפים.

מסכה - לשון מתכת. דבר אחר: מאה עשרים וחמישה קנטרין זהב היה בו, כגימטריא של מסכה.

אלה אלהיך - ולא נאמר אלה אלוהינו, מכאן שערב רב שעלו ממצרים, הם שנקהלו על אהרן, והם שעשאוהו, ואחר כך הטעו את ישראל אחריו:

(ה) **וירא אהרן** - שהיה בו רוח חיים, שנאמר "בתבנית שור אוכל עשב" (תהילים ק"ו, כ), וראה שהצליח מעשה שטן, ולא היה לו פה לדחות לגמרי.

ויבן מזבח - לדחותם:

ויאמר חג לה' מחר - ולא היום, שמא יבא משה קודם שיעבדוהו, זהו פשוטו.

חג לה' - בלבו היה לשמים, בטוח היה שיבוא משה, ויעבדו את המקום.

(ז) **וידבר** - לשון קושי הוא. כמו "וידבר אתם קשות" (בראשית מ"ב, ז).

לך רד - רד מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם. באותה שעה נתנדה משה מפי בית דין של מעלה:

שחת עמך - שחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקיבלת מעצמך וגייתם ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו.

(ט) **קשה ערף** - מחזירין קשי ערפם לנגד מוכיחיהם, וממאנים לשמוע.

(י) **הניחה לי** - עדיין לא שמענו, שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי, אלא כאן פתח לו פתח והודיעו, שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם לא יכלם.

(יב) **והנחם** - התעשת מחשבה אחרת להטיב להם. על הרעה - אשר חשבת להם.

(יג) **זכר לאברהם** - אם עברו על עשרת הדברות, אברהם אביהם נתנסה בעשרה ניסיונות ועדיין לא קיבל שכרו, תנהו לו, ויצאו עשרה בעשרה.

לאברהם ליצחק ולישראל - אם לשרפה הם, זכור לאברהם שמסר עצמו לישרף עליך באור כשדים. אם להריגה, זכור ליצחק שפשט צווארו לעקדה. אם לגלות, זכור ליעקב שגלה לחרן. ואם אינן נצולין בזכותן, מה אתה אומר לי "ואעשה אותך לגוי גדול?" (פסוק י') אם כיסא של שלוש רגלים אינו